

Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

עד שיבוא אליהו בשעה אחת

4 messages

Michal Arbell <arbells@gmail.com>

Mon, Sep 28, 2015 at 10:49 AM

To: Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

אלן היקר

כדי להוסיף קצת מהומה אין לנו חיבור לאינטרנט, ואני כותבת מן הטלפון הנייד. אז סליחה מראש על טעויות הקלדה וכיוצא בזה. המהלך שאתה עושה בפרק ממש מזהיר בעיני. גם הצבת הנרטיב הספרותי-היסטורי של התדרדרות, גם העלאת השאלה הגדולה והקריטית של הגאולה על סיפו של הזמן המודרני. אלו כמובן עניינים שמאוד מעסיקים אותי. מאוד אהבתי את ההבחנות המבריקות גם בדבר המהלך ההיסטורי, גם בדבר רגעי החסד הבודדים, גם בדבר ההבדל בין עגנון לפרץ ואחרים, שבשונה מהם אינו ממיר את התוכן הדתי בהומניזם אלא נשאר תיאולוגי. זה מעולה

אני חושבת שצריך לערוך קצת את החלק הראשון של הפיק כדי שההבחנות הללו יובלטו. לפתוח כפי שאתה עושה בנרטיב ההיסטורי ואז לשאול את שאלת אפשרותה של הגאולה במצב כזה ואז לומר שתעסוק בשני סיפורים, עד שיבוא אליהו מהזמן שבוציא' היתה בוציא' ובבשעה אחת מהזמן שלאחריו, ושתעסוק במשמעויות הגאולה בשניהם. כך זה יהיה יותר ברור לקוראים והטקסט לא יצטרך לפתוח בבשעה אחת, לנטוש אותו לדיון ארוך בעד שיבוא אליהו ואז לחזור אליו דרך אגב, גם רלה קושילבסקי וגם גלילי שחר כתבו על הקבצן כמשיח אצל עגנון בהמטפחת ובלפי הצער השכר. המאמר של גלילי פורסם באות ופתוח לקריאה באינטרנט.

המעבר מעד ישובו אליהו לבשעה אחת יהיה, לשיטתך, מעבר ממצב המשמר - למרות ההתעכבות המתמדת - את האמונה באפשרות הגאולה בהא הידיעה למצב שבו כל גאולת מעט היא נס (אני רואה את הסיפור אחרת אבל זה עניין לשיחה נפרדת, כשאתקדם קצת בכתיבה שלי ואבין יותר לאן אני חותרת). דרך אגב, יש אנאלוגיה בין ההבחנה שלך לגבי שני סוגי הגאולה לבין (ה)בחנה של רשי שאני מצטטת בספר על עגנון בהערה לדיון בעגונות (עמ' 257 הערה 13, זה רשי לסנהדרין צז ע"א). אמשׁיך לתקתק בנייד מאוחר יותר וגם מחר - זו רק ההתחלה. ממש תענוג לקרוא את מה שאתה כותב, אלו

Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

Tue, Sep 29, 2015 at 8:05 PM

To: Michal Arbell <arbellsamir@gmail.com>

Your writing to me under battle conditions is much appreciated. Just a quick note to say that I took in everything with enormous interest and will respond with more substance after I get my head above water. Mordechai Kaplan said that the second day of yom tov in the Diaspora is like drying yourself with a wet towel. Unsatisfying and you can't get anything done.

Alan

[Quoted text hidden]

Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

Wed, Sep 30, 2015 at 12:03 PM

To: Michal Arbell <arbellmichal@gmail.com>

Michal,

The outsider eye you are bringing to reading the chapter is just what I needed. Your suggestions for revising the opening to make the choice of the two stories clearer are excellent and I'll adopt them. I see the connections now, but didn't so much in the course of the writing. I'll look at the article in *Ot* for sure, as well as the Rashi you cite.

Good luck with getting back on line. I remain very interested on your reactions to how I can close the book with an epilogue on Mazal Dagim. I want to use it for my purposes, touch it but not have to be responsible for a full interpretation.

You taking time to do this reading means a great deal to me.

Alan

[Quoted text hidden]

Michal Arbell <arbellmichal@gmail.com>
To: Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

Wed, Sep 30, 2015 at 12:05 PM

אלן היקר, זה מזל גדול שאני יכולה לקרוא אותך, זו הרחבת דעת חיונית, ועוד יותא מזל גדול שאתה קורא את ענייני. המשך על הפרק היפה שלך יבוא ממש בהקדם.

כתב: Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>, בתאריך יום רביעי, 30 בספטמבר 2015

[Quoted text hidden]

Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

עוד על הפרק

3 messages

Michal Arbell <arbellmichal@gmail.com>
 To: Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

Thu, Oct 8, 2015 at 1:23 PM

ובכן אלן, הגה המשך הדברים.

אבל, לפני שאמשיך, עוד שתי הערות קטנות ביחס לחלק הראשון. האחד, לגבי הפונט הגדול של הפתיח, השאלה היא כמובן מי החליט עליו, שהרי עגנון נפטר לפני יציאת הספר. השנייה, הקשורה לעניין החזרה, שגם כמובן המלה "משנה" באה מן השורש שנה, לשנות.

ובכן, הקריאה הצמודה ב"בשעה אחת" נפלאה בעיני. ההבחנה לגבי דרכי ההכשלה של הטקסט את עצמו, דהיינו החרדה המסתתרת מאחורי ההפרזות והחזרות מעולה. הבחנות הפסיכולוגיות מזהירות - האמביוולנטיות של ההורים ביחס לנישואי הבן, תחושת הנחיתות של האב מול הבן, הניסיון לחפות עליה בהתפארות בזכר הסב, הנמקת תחושת הדחיפות של האב לעשות את המצווה בשל האשם שהוא חש על כך שהוא ציפה לשידוך טוב כלכלית לבנו ובכך נטל חלק בהמרת ערך התורה בממון. הדקות של הפירוש תופסת את הדקות של עגנון וזה דבר נדיר. עונג לקרוא.

בעיני, ההבחנות המעולות הללו צריכות להיות עוד יותר מובלטות, וזאת באמצעות קיצור התיאור וההסברים בכל הפרק. נראה לי שאם הפרק יהודק על ידי הדיון במובני הגאולה ניתן יהיה להוציא את החזרות. כמו כן, חלק מן הסברים יכול לרדת להערות או שאולי אפשר לוותר עליו. כמו למשל פירוט כזה (מה שממורק בצהוב) שמאט את הקריאה, יכול אולי לרדת להערה:

Agnon has configured his story is such a way that the day on which the action takes place—the late summer. During Second Temple times, it was known as *yom qorban 'eitsim*, the day of the wood offering. During the year, various families throughout the Land of Israel brought lumber to contribute to the Temple. Tu B'Av was the day in which the entire people brought wood offerings. This popular festival, held in the fields surrounding Jerusalem, was the occasion for a round of matchmaking, which is described in the mishnah that concludes the tractate of Ta'anit (4:8):

בהמשך לכך, תת הפרק The journey outward עוסק בתהליך הנפשי שמנחם עובר במסע החוצה מן העיר וחזרה אליה, כאשר בתחילת המסע החוצה מבית המדרש מנחם חווה את המציאות כדוגמאות או הוכחות לאמיתות תלמודיות, ואילו בסצנה המכרעת מתחת לתפוח הוא חווה חוויה חושית ורגשית עוצמתית של מגע ישיר עם יפעת הטבע, ממש מעבר מהדת לחיים. אבל באמצע הפרק יש דיון ארוך בחזרה ובמשמעותה, ובאנאלוגיה בין האב לעגנון. נראה לי שהאנאלוגיה בין האב לעגנון (ובכללה גם עניין החזרה) היא נושא שיש לדון בו בפני עצמו, אולי בפתיחת הדיון בסיפור. במיקום הנוכחי לא ברור למה זה מוביל וזה גם קוטע את רצף התיאור של השינוי הנפשי המתחולל אצל מנחם.

הערות מקומיות – לגבי פרשת הנישואין ב"הכנסת כלה" ו"סיפור פשוט" – שתי היצירות – בהתאם לפרשנותך! – עוסקות בכסף. ועוד דבר, גם "עגונות" - הסיפור הראשון, המכונן, המעניק שם - עוסק בשידוך שנכשל.

בפסקה שלפני תת הפרק The narrator as a heartsick patriot כתבת בטעות The marriage canopy במקום bridal.

לגבי ההערה שדווקא הפרת הסדר היא המניע לסיפור, לאקט של הנרציה, ראה אצל דיוויד מילר Narrative and its Discontents.

התפוח, מכל העצים, נקשר לשה"ש; הקישור בין מנחם לחודש אב הוא גם בשם החודש, מנחם אב.

הפסקה המתחילה במשפט The journey beyond the precincts הודפסה בטעות פעמיים, בפעם הראשונה עם השמטה

עניין קטן – בני בוצ'אץ' מאיימים שימסרו את החתן האכזר לצבא, ואז הוא מאיים עליהם בחזרה בדיוק באותו איום.

העניין עם העקדה מרתק. הייתי מוסיפה בדיון את השמות, אברהם ושרה, הוא בחוץ, במסע, והיא בבית. ויוצא שהכול הפוך, כי הוא לא עוקד אותם אלא מבקש ממנו את הסכמתו, והשידוך לטובה ולא לרעה, אבל על פי ההבחנה המעולה שלך הוא כן עוקד אותם, לא למען האל אלא למען הצרכים הפסיכולוגיים/ תיאולוגיים שלו עצמו, דהיינו כדי להשתחרר מאשם שידוכי הממון. ואולי הקדיש את הבן לתורה כתוצאה מן האשם שהוא עצמו לא הקדיש חייו לתורה. כל עניין העקדה מסתבך, נטען בצורך הנפשי של האב לעקוד את בנו.

בעיני יש היבט נוסף לשידוך עם הכלה הזנוחה. יש כאן תיקון שאתה רומז עליו בקצרה, שהיא ניצלה מנישואי ניצול, אבל כאן דווקא הייתי מרחיבה; עבור נערה, אני מניחה שהיא בת ארבע עשרה לכל היותר, להינשא ל"זקן", אלמן עם ילדים, זה נורא. יש על זה לא מעט שירים ביידיש. אפילו בעברית, ביאליק ב"לא ביום ולא בלילה". ואולי גם איזו בת עשירים גסה לא הייתה מנחילה אושר למנחם, מי יודע. בכל אופן, כאשר מנחם מביט בכלה, יש כאן "ראיית פנים" ביותר ממובן אחד. השמש יוצאת מבין העננים, האור נעשה יותר מסתם אור, הוא אור של חסד, והקהל מבין את המעשה שאברהם דוד ומנחם עושים, ומבין שביטול השידוך הוא לא בשל נבזותם של הזרים הלא ראויים – הזרות הלא ראויה – שחדרו לעיר אלא בשל חסד, משום ש"חס המקום על ביטשאטש שלא יבואו בני אדם שאינם מהוגנים וידבקו בבנות ביטשאטש". לא במקרה עגנון בוחר כאן בכינוי "המקום", ולא ב"ניח הקב"ה. והחזפה מוקמת מחדש (סוכת דוד הנופלת?) "לעין השמש המתוקה של מנחם אב, חודש שתחילתו אבל סופו נחמה" מתיקות אצל עגנון מופיעה בהקשר של התפשטות הגשמיות מהתעלות דתית וגם בהקשר של אהבה (נדמה לי בסיפור פשוט). צימרמן פעם כתב על המתיקות ב"המטפחת" משהו, אבל אני לא זוכרת מה. ואז הכלה פוקחת עיניים – וזה רגע הגאולה. לא ההסכמה של מנחם אלא פקחת העיניים של הכלה. הזיווג איננו רק עשיית צדקה, מעשה טוב; מנחם לא רק עושה מצווה ולוקח איזו עלובה מסכנה. הנערה עוברת טרנספורמציה מעלובה לנפלאה. שכר המצווה הוא שההבטחה של עץ התפוח מתממשת: "פקחה את עיניה הנאות והביטה על כל סביבותיה. הבהיק זיון וראו הכל את יפיה ואת חניה, עד שתמהו כל הנשים על אותו היופי". וגם הגברים הרשו לעצמם להביט בה. התארים "מבהיק" ו"נאה" חוזרים בסצנת התפוח וכאן, והריקוד – של האווירים בתפוח והנשים כאן – גם הוא חוזר. רגע הגאולה לא רק מוסרי אלא גם רגשי, ארוטי ואסתטי, חגיגה שהטבע שותף בה. בקיצור, זיווג מהשמיים.

לגבי מזל דגים. אכן יש פיצול חריף בסיפור בין מי שכולו גוף לבין האמן המסור לאמנותו (וכמובן גם נכשל, קונה מזון. עניין הכישלון מובנה אצל האמנים של עגנון. קצת כתבתי על זה ב"החזנים" ובעצם גם בספר). האמן הכושל הוא זה שיתעד את מה שהיה בעיר ואיננו עוד. בהערה מקומית, אני לא חושבת שיש קשר לריאליזם פנטסטי, שזו מסורת דרום אמריקאית. יש קשר למקאמה ולגרוטסקה האירופית, לקרנבליות של רבלה. גם לא נראה לי שבצלאל משה קשור לאמן הרעב. הוא רעב, אבל רעבונו אינו האמנות שלו (או בעיית חוסר החשק לאכול, כפי שמתגלה אצל קפקא). בצלאל (בונה המשכן) משה (נותן התורה) מצייר מזרחים, ולכן לא רק מצייר אלא כותב – את השם המפורש. לא פחות. והפסוקים שנשמכים לו הם בדרך כלל הטוטאליות של ההווה והתודעה, לה' הארץ ומלואה ושיוויון ה' לנגדי תמיד (ראה אגדת הסופר). זה כמובן קשור לתביעה מן האמן. לגבי המיקום של הסיפור, זו החלטה של אמונה ירון או של עגנון? הסיפור נדרש לחרם על הדגים, אז אולי הוא קשור באמת לצפרדעים, אבל לא בהכרח. חשבתי על האופציות הפואטיות שהצעת, והאמת שאין לי דעה ברורה לגבי זה. ואני לא בטוחה שהפרק מוביל לדיון במזל דגים.

אלן, הפרק נפלא.

אני לא זוכרת האם שלחתי לך את רשימת מה שכתבתי על עיר ומלואה, אז הנה הרשימה:

Written on the Dog's Skin: S.Y. Agnon - Concepts of Creativity and Art, Keter Publishing House and Heksherim Center, Ben-Gurion University, 2006 [Hebrew]

"Miriam Dvora, the melancholic cantor: On 'Ha-hazanin' and 'Lefi ha-tsa'ar ha'sachar' by S.Y. Agnon," *Ayin Gimel* 2, 2012, pp. 108-130 [Hebrew]

"Continuity and Crisis: National Identity as Reflected in Agnon's 'A Guest for the Night', 'The Letter' and 'The Sign'", *Times of Change: Jewish Literature in Modern Era, Papers in Honour of Dan Miron*, eds. Gideon Nevo, , Michal Arbell, Michael Gluzman, The Ben-Gurion Research Institute, 2008, pp. 173-208 [Hebrew]

Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>
 To: Michal Arbell <arbellmichal@gmail.com>

Sun, Oct 11, 2015 at 11:24 PM

Dear Michal,

Your substantive suggestions are very welcome, and I count myself lucky to be in dialogue with someone who not only is responsible and generous but who also displays a deep grasp of the texts we are dealing with. I take seriously your saying that reviewing the chapter is useful to you as well in your work and thinking; that lessens my concern for the imposition upon you.

Your general advice that the chapter needs tightening so that its essential insights can come through better has been registered. I realize that I have a general tendency to include too much and to follow the line of the text in a way that leads to exegesis rather than critical argument. It's not an easy problem to overcome, and I hope I'll have the strength to stand up to the challenge. Certainly, a number of things can indeed go into the notes, which I don't utilize enough as a way of clearing out debris from the body of the writing. Writing in English often makes me feel obligated to explain things too much.

I will sharpen the theorizing about redemption and make the connections clearer. I found what you said about giving the bride's experience equal time very illuminating and on target. Your comment about the *חנות ישראל* dimension is also helpful in strengthening the connection to redemption. The link to *המתפחת מתיקות* is great, and I often wondered about that passage. Curiously, you did seem to get excited about the theme of Buczacz insulted and restored. I see the father's motivations in some ways more focused on his transference defense of the fortunes of the city than his own guilt and regrets. For the purposes of the book, the story bears a great weight because of the extreme degradation presented in *הנעלים*. I too don't know how much Emunah Yaron was operating on intuition when it came to the last sections of the book. But there is a clear historical progression, because the action in *Besha'ah Ahat* occurs after the great fire, and she seems to have been following that historical line, correctly to my lights. So I do think that the penultimate position of the story in the arc of the collection is very meaningful and makes the momentary but transcendent reprieve given the city all the more moving.

Your correctives about Mazal Dagim, about which I remain an amateur, are appreciated. I still think I can speak about the story as marking the point beyond which Buczacz can no longer be represented in the major mode of *Ir Umeloah*. I think it's more than the connection to *Frogs*. I have to work that out and create a viable epilogue.

Oy, this revision work tests my capacity for integrity. I'd much prefer spinning sentences and then moving on.

What do they have you down to teach this semester?

Again, thank you very much. It means a lot to me.

Alan

[Quoted text hidden]

Michal Arbell <arbellmichal@gmail.com>
 To: Alan Mintz <alanlmintz221@gmail.com>

Mon, Oct 12, 2015 at 3:13 AM

אלן היקר, תודה על התגובה הנדיבה לקריאה הנודניקית שלי. במחשבה שנייה, הסיום במזל דגים מאוד מעניין והתזה חשובה. לגבי המתקנות יש הרבה הופעות שלה אצל עגנון. השיר אשר הושר בספר המעשים למשל. וגם העיניים המאירות של האהובה (הפגישה הראשונה של יצחק קומר עם שפרה). לבר אילן יש סריקה של כל כתבי עגנון, אם אתה ביחסים עם רומן כצמן הוא וודאי יכול למצוא לך על מתיקות ומתוק. בכל מקרה המתקנות הזו וכן אור העיניים מופיעים גם בהקשרים של התעלות נפשית או דתית וגם בהקשרים של התאהבות עזה.

איזה כיף לך שאתה מסיים ספר חשוב על עגנון. אני מדשדשת. השנה בין היתר אני מלמדת את המבוא ההיסטורי לספרות העברית, ומנסה היום להכין את השיעורים הראשונים.

להתראות, ושנה אקדמית מוצלחת!
להתראות,
מיכל

[Quoted text hidden]